

UGOVOR O USKLADIŠTENJU U HRVATSKOM I MAKEDONSKOM PRAVU

Petar Ceronja, dipl. iur. *

UDK 347.767(497.5:497.17)

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: rujan 2010.

Raspravlja se o ugovoru o uskladištenju kao gospodarski iznimno važnom pravnom poslu. Težište je na analizi odredbi Zakona o obveznim odnosima i na poredbenopravnoj raspravi ugovora o uskladištenju. Utvrđuju se prava i obveze ugovornih strana, skladištara i ostavodavca. Nudi se odgovor na pitanje o postojanju, važnosti, obilježjima i ulozi javnih skladišta u domaćoj pravnoj i poslovnoj praksi. Pravna praznina popunjava se u tom dijelu povijesnom i poredbenom analizom propisa koji su uređivali i uređuju poslovanje javnih skladištara.

Ističe se da je ugovor o uskladištenju prvenstveno trgovačkopравни posao, ali da ovisno o osobi ostavodavca može poprimiti i obilježja potrošačkog ugovora. U skladu s navedenim de lege ferenda predlažu se određene izmjene ZOO-a kojima bi se dodatno zaštitili ostavodavci potrošači po uzoru na njemačko pravo.

Detaljno se razmatraju obveze skladištara kao ugovorne strane koja pruža specijaliziranu i složenu uslugu. Osobito se kritizira odredba čl. 754. ZOO-a koja uređuje pitanje izdavanja posebnog vrijednosnog papira, skladišnice, kao nedovoljno precizna. Zbog te odredbe skladišnice se rijetko izdaju u domaćoj poslovnoj praksi te se stoga predlaže njezina izmjena.

Zaključuje se da ne postoje bitne razlike između hrvatskog i makedonskog prava u materiji ugovora o uskladištenju. Temeljitom usporedbom s njemačkim pravom zaključuje se da postoje određeni koraci koje hrvatski zakonodavac treba poduzeti kako bi osuvremenio i poboljšao propise koji uređuju skladišni posao te se u tom smjeru predlažu određena rješenja de lege ferenda.

Ključne riječi: ugovor o uskladištenju, skladištar, ostavodavac, roba, javno skladište, skladišnica

* Petar Ceronja, dipl. iur., asistent Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Trg maršala Tita 14, Zagreb

1. UVOD

Ugovorom o uskladištenju (čl. 744. st. 1.)¹ obvezuje se skladištar da primi i čuva određenu robu i da poduzima potrebne ili ugovorene mjere radi njezina očuvanja u određenom stanju te da je preda na zahtjev ostavodavca ili druge ovlaštene osobe, a ostavodavac se obvezuje da mu za to plati određenu naknadu.² Definicija ugovora i temeljne karakteristike ugovora³ koje proizlaze iz definicije nisu se mijenjale opsežnim zakonodavnim promjenama na području obveznih odnosa 2005. godine.⁴ Slično možemo reći i za ostale odredbe ZOO-a kojima se uređuje ugovor o uskladištenju. Izmjene koje je zakonodavac proveo uglavnom su bile jezične prirode.⁵

¹ Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine br. 35/2005, 41/2008; dalje u tekstu: ZOO.

² Za domaće pravo vidi Carić, S., u: Perović, S., Stojanović, D., *Komentar Zakona o obligacionim odnosima*, Knjiga druga, Kragujevac, 1980., str. 519 – 547; Crnić, I., *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, Zagreb, 2005.; Gorenc, V., *Ugovor o uskladištenju*, Pravo i porezi, br. 11, 1997., str. 12 – 20; Gorenc, V., u: Gorenc, V. (ured.), *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, Zagreb, 2005.; Klarić, P., Vedriš, M., *Građansko pravo*, 11. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 2008.; Vizner, B., u: Bukljaš, I., Vizner, B., *Komentar Zakona o obveznim (obligacionim) odnosima*, Zagreb, 1979.; Zavarko, A., *Pojam i vrste ugovora o uskladištenju*, magistrski rad (neobjavljeno), Novi Sad, 1985. Za njemačko pravo vidi Frantziöch, F., u: Schmidt, K. (ured.), *Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch*, Band 7., München, 2009.; Frantziöch, F., u: Basedow, J., *Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch*, Band 7a., Aktualisierungsband zum Transportrecht, München, 2000.; Heublein, B., u: Ebenroth, C. T., Boujong, H., Joost, D., *Handelsgesetzbuch*, 2. Auflage, 2009., dostupno u bazi podataka Beck-online; Koller, I., u: Canaris, C.-W., Schilling, W., Ulmer, P. (ured.), *HGB Staub Großkommentar*, Berlin, 1987.; Merkt, H., u: Baumbach, A., Hopt, K. J., *Handelsgesetzbuch*, 31. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, München, 2003.; Schmidt, K., *Handelsrecht*, 4. izdanje, Köln, 1994.

Za švicarsko pravo vidi Koller, T., u: *Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht*, 3. Auflage, Basel, str. 2540 – 2550.

³ Jedinstveno je stajalište domaće i njemačke pravne književnosti da je ugovor o uskladištenju dvostranoobavezan, konsenzualan i naplatan ugovor.

⁴ Zakon o obveznim odnosima stupio je na snagu u bivšoj SFRJ 1. listopada 1978. godine, a u pravni sustav Republike Hrvatske preuzet je sa svim dotadašnjim izmjenama i dopunama Zakonom o preuzimanju Zakona o obveznim odnosima objavljenim u Narodnim novinama br. 53/1991. ZOO u Republici Hrvatskoj doživio je mnogobrojne izmjene i dopune (Narodne novine, br. 73/1991, 3/1994, 7/1996, 91/1996, 112/1999, 88/2001) te se pojavila potreba za intervencijom zakonodavca donošenjem “novog” Zakona. Zakon je doista donesen 2005. godine, a stupio je na snagu 1. siječnja 2006. godine, uz manje izmjene i dopune 2008. godine.

⁵ Sličnu definiciju ugovora o uskladištenju sadržava i njemački Handelsgesetzbuch (dalje u tekstu: HGB) u § 467. st. 1. i 2. u kojima stoji da se ugovorom o uskladištenju skladištar obvezuje uskladištiti i čuvati robu, a ostavodavac platiti dogovorenu naknadu.

Skladišni posao nije novina u hrvatskom pravnom sustavu. Još je Hrvatski trgovački zakon iz 1875. godine uredio skladišni posao institutom javnih skladišta.⁶ Pod skladišnim poslom razumijevala se “obrtimična pohrana tuđih dobara uz nagradu u velikih spremištih”.⁷ Zanimljivost Hrvatskog trgovačkog zakona jest u tome što je Hrvatski trgovački zakon prvi od europskih trgovačkih zakona uvrstio posao javnog skladišta među trgovačke poslove.⁸ Odredbe Trgovačkog zakona primjenjivale su se na skladišni posao do 1930. godine i donošenja Zakona o javnim skladištima.⁹ Nakon Drugog svjetskog rata u materiji uskladištenja postoji velika pravna praznina koja se popunjava, pokazat će se ne sasvim, tek stupanjem na snagu Zakona o obveznim odnosima 1978.

Identično pojmovno određenje tog pravnog posla sadržava i makedonski Zakon o obveznim odnosima (*Zakon za obligacionite odnosi*).¹⁰ To je i razumljivo s obzirom na to da je Zakon o obveznim odnosima u bivšoj SFRJ vrijedio kao savezni zakon. Nepostojanje bitnih razlika u uređenju ove materije u hrvatskom i makedonskom pravu vrlo je važna, sretna okolnost. Među republikama bivše SFRJ postoji vrlo živa gospodarska suradnja, a Republika Hrvatska i Republika Makedonija nisu iznimke.¹¹

⁶ Opširnije u Vrbanić, F., *Trgovački zakon*, Zagreb, 1893., str. 411 – 424. Prema čl. 424. Trgovačkog zakona javna skladišta bila su ona poduzeća koja su se bavila pohranom robe i izdavanjem skladišnih listova.

⁷ V. Vrbanić, F., *op. cit.* u bilj. 6, str. 412 – 413. Prema mišljenju autora, da bi neko poduzeće moglo imati status javnog skladišta, moralo je obavljati poslove skladištenja te izdavati skladišne listove, tj. skladnice (skladišnice, *op. a.*).

⁸ Stražnický, M., *Predavanja iz trgovačkoga prava*, Zagreb, 1926., drugo prerađeno i popunjeno izdanje, str. 260. Stražnický, za razliku od Vrbanića, smatra da se skladišni posao sastoji od dvaju poslova – pohrane stvari i izdavanja skladišnog lista. Čini se da bi izdavanje skladišnice ipak trebalo shvatiti kao jednu od obveza (javnog) skladištara.

⁹ Vizner, B., *op. cit.* u bilj. 2, str. 2290, Zavarko, A., *op. cit.* u bilj. 2, str. 32.

¹⁰ Makedonski Zakon o obveznim odnosima (dalje u tekstu: mZOO) objavljen je u Službenom vesniku Republike Makedonije (18/2001, 78/2001, 4/2002, 59/2002, 5/2003, 84/2008, 81/2009, i 161/2009). Materija ugovora o uskladištenju uređena je u 20. glavi makedonskog Zakona u čl. 786. – 804.

¹¹ Robna razmjena naših dviju država mjeri se u stotinama milijuna dolara, a Republika Hrvatska ostvaruje trgovinski deficit koji je u stalnom porastu. Podaci su dostupni na mrežnoj stranici http://hgd.mvpei.hr/gospodarski_prikaz/makedonija/3/. Republika je Hrvatska, primjerice, u 2008. godini u Makedoniju izvezla robu u vrijednosti od 143,1 milijuna dolara, a uvezla robu u vrijednosti od 421,9 milijuna dolara, što je iznimno negativna bilanca za gospodarstvo RH. Može se zaključiti da stanovita usklađenost, odnosno sličnost pravnih propisa, ima blagotvoran učinak na gospodarsku suradnju dviju država.

Skladišni posao vrlo je često sastavni dio pravnih poslova robnog prometa prijevoza i špedicije. Sklapanje ugovora o uskladištenju zapravo je ili početni ili završni dio gospodarske transakcije prometa robe. Stoga ne čudi da je njemački zakonodavac odredbe o ugovoru o uskladištenju posljednji put izmijenio i modernizirao posebnim zakonom (*Transportrechtsreformgesetz*) zajedno s ugovorima o prijevozu i špediciji imajući u vidu gospodarsku povezanost tih pravnih poslova.¹²

Ugovor o uskladištenju gospodarski je iznimno važan pravni posao.¹³ Skladištenjem većih količina robe trgovci mogu ostvariti različite gospodarske prednosti. Mogu, primjerice, utjecati na odnose ponude i potražnje određenih vrsta robe na pojedinom području. Nadalje, čuvanje i pohrana robe povjerava se za to specijaliziranim i stručnim osobama, skladištima koja su opremljena odgovarajućim instrumentima i spravama te specijaliziranim skladištima za čuvanje točno određenih vrsta roba. Ostavodavcima se na taj način smanjuju troškovi jer ne postoji potreba uspostavljanja i organiziranja vlastitih skladišta. Skladištenjem robe učinkovito se koriste proizvodni kapaciteti s obzirom na to da proizvodnja određene robe u nekom trenutku može premašiti potrebe tržišta i sl. Na kraju, ne manje važno, uskladištenom robom može se disponirati, a da sama roba ne napusti skladište, prije svega putem kreiranja i prijenosa posebnog vrijednosnog papira, skladišnice.

2. STRANE UGOVORA O USKLADIŠTENJU

Iz definicije ugovora o uskladištenju u hrvatskom i makedonskom pravu proizlazi da su strane ugovora o uskladištenju skladištar i ostavodavac.¹⁴ No pitanje na koje treba odgovoriti jest tko se sve može pojaviti u ulozi ugovornih

¹² Puno ime propisa glasi *Das Gesetz zur Neuregelung des Fracht, Speditions und Lagerrechts (Transportrechtsreformgesetz-TRG)* – dalje u tekstu: TRG. Zakon je donesen 25. lipnja 1998. godine, a objavljen je u: BGBl. 1998/I/1588. Zakon se primjenjuje od 1. srpnja 1998. godine. Tim propisom izmijenjene su odredbe njemačkog HGB-a kojima su bili uređeni ugovori o prijevozu, špediciji i uskladištenju. Ugovor o uskladištenju sada je uređen §§ 467. – 475h. HGB-a, a prije izmjene Zakona bio je uređen §§ 416. – 424. HGB-a.

¹³ Na tu nas okolnost bez iznimke upozoravaju mnogobrojni domaći i strani autori. Tako Carić, S., *op. cit.* u bilj. 2, str. 521; Vizner, B., *op. cit.* u bilj. 2, str. 2289; Zavarko, A., *op. cit.* u bilj. 2, str. 13. i sl.; Heublein, B., *op. cit.* u bilj. 2, Rbr. 1 – 2.

¹⁴ Usp. čl. 744. st. 1. ZOO-a i čl. 786. mZOO-a. Tako je i u njemačkom i švicarskom pravu.

strana, prije svega kao skladištar.¹⁵ Bjelodano je da skladištar pruža visoko specijaliziranu uslugu za čije izvršavanje mora osigurati odgovarajuće tehničke uvjete. Također, on se može naći u ulozi kreatora vrijednosnog papira te je važno identificirati kada i pod kojim uvjetima skladištar može stvoriti papir javne vjere koji u pravnom prometu simbolizira uskladištenu robu. Ovisno o svojstvima ostavodavca, ugovor o uskladištenju može poprimiti obilježja trgovačkog, ali i potrošačkog ugovora, što dosad nije bilo prepoznato u domaćoj literaturi.

2.1. Skladištar

Skladištar je fizička ili pravna osoba koja na temelju ugovora o uskladištenju pruža karakterističnu činidbu – prije svega prima i čuva određenu robu u određenom stanju. U domaćoj pravnoj književnosti uglavnom se ističe potreba razlikovanja javnih i privatnih skladišta, pri čemu su javna skladišta ona koja jedina mogu izdati skladišnicu za uskladištenu robu.¹⁶ U Republici Hrvatskoj, a i Republici Makedoniji, trenutačno ne postoji pozitivnopravno uporište za navedenu tezu. Na snazi nije ni jedan propis u kojem su cjelovito uređeni pojam, prava i obveze javnih skladištara.¹⁷ O tom pitanju susrećemo i drukčije

¹⁵ Naime, analiza domaćih i stranih propisa pokazat će da je upravo ova, tzv. subjektivna odrednica tog ugovora, sporna u hrvatskom pravu. Objekt ugovora o uskladištenju jest roba – sve pokretne stvari uz iznimku novca i vrijednosnih papira. To je jedinstveno stajalište domaće i inozemne teorije pri čemu je važno naglasiti da se ugovor o uskladištenju razvio iz ugovora o ostavi, odnosno predstavlja jedan od oblika ugovora o ostavi. Prema čl. 753. ZOO-a i čl. 797. mZOO-a na ugovore o uskladištenju primjenjuju se na odgovarajući način pravila o ostavi ako pravilima o uskladištenju nije drukčije uređeno. Osim toga, predmet ugovora o ostavi je stvar, a ugovora o uskladištenju roba. Prema njemačkom pravu, ako se ne ispune pretpostavke za ugovor o uskladištenju, odnosno određene se stvari predaju na čuvanje, tada je riječ o ugovoru o ostavi iz § 688. *Bürgerliches Gesetzbuch* (dalje u tekstu: BGB). U tom smislu švicarsko je pravo još jasnije. Ugovor o uskladištenju jest poseban oblik ugovora o ostavi (*Hinterlegungsvertrag*) posebno uređen člancima 482. – 486. švicarskog Zakona o obveznim odnosima.

¹⁶ Tako Klarić, P., *op. cit.* u bilj. 2, str. 550 – 552; Vizner, B., *op. cit.* u bilj. 2, str. 2309.

¹⁷ U domaćem zakonodavstvu postoje određeni zakoni kojima je uređena djelatnost pojedinih skladišta(ra). Carinski zakon (Narodne novine, br. 78/1999, 94/1999, 117/1999, 73/2000, 92/2001, 47/2003, 140/2005, 138/2006, 60/2008, 45/2009, 56/2010) poznaje pojam tzv. carinskih skladišta kao prostora koji odobri carinarnica i koji je pod carinskim nadzorom, a koje može biti javno (tipa A, B i F) ili privatno (tipa C, D i E). U javnom robu može skladištiti svaka osoba, ali isključivo za potrebe carinjenja robe, dok je privatno carinsko skladište namijenjeno skladištenju robe isključivo posjednika skladišta. Budući da Carinski zakon, ali i Uredba za provedbu

stajalište po kojem hrvatsko pravo (tada pravo SFRJ) ne pravi razliku između privatnih i javnih skladišta te da se sva “skladišna poduzeća” nalaze u statusu javnog skladišta.¹⁸ Ova teza također nema u potpunosti podlogu u domaćem zakonodavstvu. U svakom slučaju, od 1930. godine i donošenja spomenutog Zakona o javnim skladištima, nemamo propis koji bi cjelovito i u potpunosti uredio ovu materiju. Postavlja se pitanje mogu li se pojedine odredbe tog zakona primijeniti danas u Republici Hrvatskoj kao pravna pravila. Odgovor bi trebao pružiti Zakon o načinu primjene pravnih propisa donesenih prije 6. travnja 1941. godine.¹⁹ I doista, tumačeći odredbe tog iznimno kratkog, ali vrlo važnog zakona *in favorem* popune postojećih pravnih praznina (a u ovom

Carinskog zakona šute o mogućnosti ili obvezi skladištara na izdavanje skladišnice, kao i o obvezi skladištara na donošenje i objavu općih uvjeta poslovanja te cjenika, javno carinsko skladište ne možemo smatrati pravim javnim skladištem. Riječ “javno” u vezi s javnim carinskim skladištima služi zapravo tome da se ta skladišta razgraniče od privatnih carinskih skladišta u kojima robu može skladištiti samo posjednik skladišta, a ovisno o tome je li riječ o javnom ili privatnom carinskom skladištu postoje određene razlike u provođenju carinskog nadzora i sl. Više o carinskim skladištima u: Šoštarić, B., *Carinska skladišta*, RriF, br. 8/2003, str. 89 – 97.

Zakon o trgovini (Narodne novine, br. 87/2008, 96/2008, 116/2008, 76/2009) u čl. 2. opisuje skladište kao prodajni objekt (otvoren, natkriven ili zatvoren) namijenjen za smještaj i čuvanje robe te za obavljanje ostalih aktivnosti skladištenja, odnosno prodajni objekt u kojem se obavlja trgovina. Zakon ne sadržava odredbe iz kojih bismo mogli zaključiti da je riječ o javnim skladištima.

¹⁸ Tako Carić, S., *op. cit.* u bilj. 2, str. 523; Zavarko, A., *op. cit.* u bilj. 2, str. 63. S druge strane, Gorenc V., u: Gorenc, V. (ured.), *op. cit.* u bilj. 2, str. 1110, zaključuje kako “u nas nema podjele na javna i privatna skladišta, pa je svako društvo koje po zakonu ima svojstvo skladištara ovlašteno izdati skladišnicu.” Dvojbu u autorov stav unose riječi “po zakonu ima svojstvo skladištara” s obzirom na to da nije jasno na koje je zakone autor mislio. Postoje neki zakoni koji uređuju određena pitanja uskladištenja, ali niti jedan koji cjelovito uređuje rad javnog skladišta i izdavanje skladišnice.

¹⁹ Narodne novine, br. 73/1991. U čl. 1. Zakona jasno stoji da će se pravni propisi koji su bili na snazi na dan 6. travnja 1941. primjenjivati u RH kao pravna pravila ako su, sukladno posebnim propisima, do dana stupanja na snagu tog zakona primjenjivana u RH. U čl. 2. postavljen je i dodatni uvjet primjene, a to je taj da odnosi na koje bi se pravila trebala primijeniti nisu uređeni važećim propisima RH. Pravna pravila moraju biti u skladu s Ustavom i zakonima RH.

Opširnije o navedenom zakonu u: Klarić, P., *op. cit.* u bilj. 2, str. 19 —20; Petrak, M., *Rimsko pravo kao pozitivno pravo u RH: Prilog tumačenju Zakona o načinu primjene pravnih propisa donesenih prije 06. travnja 1941. godine*, Hrvatska pravna revija, vol. 6, br. 10, 2006., str. 1 – 11. M. Petrak ističe da se pravni propisi na koje se odnosi navedeni zakon mogu u RH primijeniti ako se ispune tri uvjeta: 1.) da su do 31. prosinca 1991. primjenjivani na području današnje RH; 2.) da postoji pravna praznina na koju se pojedini propis može primijeniti; 3.) da su u skladu s Ustavom i zakonima RH.

slučaju praznina nedvojbeno postoji)²⁰, možemo zaključiti kako bismo mogli primijeniti odredbe tog zakona kao pravna pravila na pitanja vezana uz javna skladišta.²¹ No, što bi nam takav pokušaj primjene odredbi Zakona o javnim skladištima kao pravnih pravila doista i donio? Naime, javna skladišta su, prema čl. 1 st. 1. Zakona, bila definirana kao poduzeća koja se u vidu redovitog zanimanja bave poslovima smještanja i čuvanja tuđe robe i koja su posebnim odobrenjem ovlaštena za izdavanje skladišnice u skladu s pravilima Zakona. Za davanje odobrenja za osnivanje i vođenje javnih skladišta bio je nadležan ministar trgovine i industrije.²² Nije jasno kako bismo odobrenje javne vlasti Kraljevine Jugoslavije (uz ispunjenje niza dodatnih pretpostavki javnog karaktera)²³ mogli danas primijeniti kao pravno pravilo.

Ono što bi prije svega trebalo biti "javno" u radu pojedinog skladištara jest njegova obveza da sklopi ugovor pod istim uvjetima sa svakim ostavodavcem koji to od njega zatraži.²⁴ Tako je na temelju čl. 24. st. 1. Zakona o javnim skladištima svaki javni skladištar bio obvezan primiti i smjestiti robu svima koji su udovoljavali uvjetima pravilnika i tarife, a u skladištu je bilo mjesta za primitak robe.²⁵ Naime, svako je javno skladište trebalo imati pravilnik o poslovanju

²⁰ Tako Vizner, B. *op. cit.* u bilj. 2, str. 2309. Autor doduše govori samo o mogućnosti skladištara da izdaju skladišnicu na temelju pravnih pravila Zakona o javnim skladištima.

²¹ Potvrdu tog stava možemo naći i u presudi Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj II Rev-63/1999-2 od 3. listopada 2001. godine u kojoj se sudsko vijeće, razmatrajući odgovornost skladištara za štetu koja je nastala na uskladištenoj robi, poziva na pravno pravilo iz čl. 22. Zakona o javnim skladištima prema kojem "skladištar odgovara za svu štetu koja nastane uslijed toga što nije postupao marljivošću urednog i savjesnog trgovca, po principu presumirane krivnje". Sudska praksa prihvaća, dakle, mogućnost primjene propisa Zakona o javnim skladištima kao pravnih pravila.

²² Čl. 5. st. 1. Zakona o javnim skladištima. Jasno je, dakle, da je za nastanak javnog skladišta bilo potrebno ispunjenje dvaju konstitutivnih elemenata, bavljenje propisanom djelatnošću i odobrenje nadležnog ministra.

²³ Primjerice mišljenje nadležnih industrijskih i zanatskih komora prije izdavanja odobrenja (čl. 5. st. 3. Zakona), detaljan opis postupka traženja i izdavanja odobrenja (čl. 6. – 8. Zakona) i sl.

²⁴ Riječ je, dakako, o obveznom sklapanju ugovora uređenom u čl. 248. ZOO-a. Osoba može biti obvezana sklopiti određeni ugovor, ali ta obveza mora proizlaziti iz zakona. Iako se javno uskladištavanje robe u literaturi navodi kao jedno od tipičnih primjera primjene te odredbe ZOO-a (tako Gorenc, V., u: Gorenc, V. (ured.), *op. cit.* u bilj. 2, str. 340), to se ne može zaključiti s obzirom na nepostojanje zakona koji bi nametao tu obvezu javnim skladištima.

²⁵ Naravno, bio je propisan i dodatni uvjet prikladnosti skladišta za smještaj određene robe.

i tarife skladišnih pristojbi.²⁶ Osim toga, bila je propisana i obveza vođenja posebne skladišne knjige, kao i matične knjige za skladišnice.²⁷ Pravilnik o poslovanju skladišta *de facto* predstavlja opće uvjete poslovanja skladišta.²⁸ Svako skladište je danas potpuno slobodno u donošenju svojih općih uvjeta poslovanja.²⁹ Isto možemo reći i za tarifu po kojoj skladištar pruža uslugu uskladištenja robe. Navedeno proizlazi iz činjenice da i hrvatski, ali i makedonski ZOO (kao i kompletno zakonodavstvo), šute o obvezi skladištara da donese opće uvjete poslovanja, kao i tarifu poslovanja. U skladu s navedenim, javnim bismo mogli smatrati samo onog skladištara koji u skladu s pravilima ZOO-a donese i objavi opće uvjete poslovanja, kao i tarifu (cjenik) po kojoj pruža svoje usluge, a pritom sklapa ugovore o uskladištenju sa svim zainteresiranim osobama pod jednakim uvjetima. Kad bi se ispunile navedene pretpostavke, došla bi u obzir i eventualna primjena čl. 24. st. 1. Zakona o javnim skladištima kao pravnog pravila, ali ne zbog stjecanja svojstva javnog skladištara voljom javne vlasti, odnosno nadležnog ministarstva, već voljom samog skladištara.³⁰

Da u području postojanja i djelovanja (javnih) skladištara postoje nedoumice i problemi, domaća pravna književnost zna već dugi niz godina.³¹ No to je očito primijetio i hrvatski zakonodavac te je donio poseban Zakon o uskladištenju i skladišnici za žitarice i industrijsko bilje (dalje u tekstu: ZUSŽIB).³² Po čl. 2. t. 6. tog zakona ovlašten je skladištar pravna osoba sa sjedištem u Republici Hrvatskoj registrirana za djelatnost i upisana u Upisnik ovlaštenih skladištara, kojoj je izdano rješenje o ovlasti na temelju koje može izdavati

²⁶ Ta obveza bila je uređena čl. 19. do 21. Zakona o javnim skladištima.

²⁷ Čl. 26. Zakona o javnim skladištima.

²⁸ Tako Klarić, P., *op. cit.* u bilj. 2, str. 551; Vizner, B., *op. cit.* u bilj. 2, str. 2291; Zavarko, A., *op. cit.* u bilj. 2, str. 37.

²⁹ Tako Zavarko, A., *op. cit.* u bilj. 2, str. 96. Opći uvjeti ugovora (poslovanja) uređeni su člancima 295. i 296. ZOO-a. Granice autonomije donositelja općih uvjeta poslovanja predstavljaju kognitivne odredbe navedenih članaka ZOO-a donesenih prije svega zbog zaštite druge ugovorne strane. U Zakonu o javnim skladištima bila je propisana obveza javnog skladištara zatražiti odobrenje za Pravilnik, koje je davalo Ministarstvo trgovine i industrije. U čl. 19. Zakona bio je podrobno propisan sadržaj Pravilnika, kao i način njegove objave.

³⁰ U tom smislu ne čudi što, primjerice, trgovačko društvo "Robni terminali Zagreb", kao jedan od najvažnijih domaćih skladištara, ne posluje putem općih uvjeta poslovanja, ne izdaje skladišnicu i općenito se ne smatra javnim skladištarom.

³¹ Tako Vizner, B., *op. cit.* u bilj. 2, str. 2309, najavljuje donošenje posebnog zakona o javnim skladištima i izdavanju skladišnice, što se nije dogodilo do danas.

³² Narodne novine, br. 79/2009. Zanimljivo je uočiti polje primjene toga zakona koje se očituje u definiranju pojmova žitarica i industrijskog bilja, ali i proširuje na njihove proizvode, primjerice brašno ili ulje (usp. čl. 2. t. 1. i 2. Zakona).

skladišnicu u skladu s ZUSŽIB-om.³³ Treba napomenuti da u ovom slučaju nije riječ o sustavu koncesije pri osnivanju društva, odnosno upisa djelatnosti u sudski registar. ZUSŽIB-om nije propisana obveza odobrenja određenog državnog organa koja se mora dobiti prije upisa društva u sudski registar te i za osnivanje tih društava vrijedi u hrvatskom pravu prevladavajući normativni sustav.³⁴ Bez namjere tumačenja pojedinih odredbi ZUSŽIB-a, može se općenito zaključiti kako su ovlaštena skladišta za uskladištenje žitarica i industrijskog bilja jedini skladištari kojima je po zakonu dodijeljen epitet javnih skladišta.³⁵ Kao što ne postoji zakon koji cjelovito uređuje osnivanje i poslovanje javnih skladišta, tako danas u Republici Hrvatskoj ne postoji javnopravno tijelo koje bi nekome odobravalo rad u svojstvu javnog skladištara, izuzev Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja za ovlaštene skladištare žitarica i industrijskog bilja.

Ovlašteni su skladištari po ZUSŽIB-u po pravnoj prirodi vrlo bliski položaju skladištara u švicarskom pravu. Samo onaj skladištar koji je za to javnopravno ovlašten ima pravo izdati poseban vrijednosni papir, skladišnicu.³⁶ Skladištar je samo onaj koji svoju dužnost obavlja profesionalno, obrtimice i naplatno.³⁷

³³ Za sva pitanja vezana uz dobivanje rješenja o ovlaštenju, vođenju upisnika i ostalim javnopravnim pitanjima vezanim uz rad ovlaštenih skladištara nadležno je Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja. O tehničkim standardima i ostalim uvjetima koje ovlašteni skladištari moraju ispuniti usp. čl. 5. – 7. Zakona. Nad ovlaštenim skladištarima provodi se upravni i inspekcijski nadzor (usp. čl. 18. – 21. Zakona).

³⁴ Opširnije u: Barbić, J., *Pravo društava*, knjiga prva, opći dio, treće izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 2008., str. 105.

³⁵ Na to da zakonodavac doista namjerava ovo pitanje urediti detaljno i cjelovito upućuje i donošenje posebnog Pravilnika o načinu i uvjetima ovlašćivanja skladištara i izdavanja skladišnice za žitarice i industrijsko bilje (Narodne novine, br. 55/2010). Nije jasno zašto je zakonodavac u taj Pravilnik unio odredbu (usp. čl. 8. st. 1. Pravilnika) prema kojoj skladištar i ostavodavac, među ostalim, cijenu skladištenja uređuju ugovorom, kad je u čl. 7. st. 4. ZUSŽIB-a propisao da je skladištar dužan, nakon dobivenog rješenja o ovlaštenju, dostaviti Ministarstvu cjenik usluge uskladištenja koji se objavljuje uz upisnik ovlaštenih skladištara. Ovlašteni skladištar trebao bi se držati cjenika koji je objavio. Nadalje, propust je zakonodavca i neobvezivanje ovlaštenog skladištara na donošenje općih uvjeta poslovanja, odnosno skladišnog pravilnika, tj. donošenje odredbe slične čl. 24. Zakona o javnim skladištima o obveznom sklapanju ugovora. Može se očekivati da će Ministarstvo ovlaštenog skladištara obvezati na sklapanje ugovora o uskladištenju rješenjem kojim se dopušta upis skladišta u upisnik ovlaštenih skladištara.

³⁶ Usp. čl. 482. švicarskog *Obligationenrecht* (OR). Opširnije u Koller, T., *op. cit.* u bilj. 2, str. 2540 – 2541. Autor nas upozorava da skladištar u Švicarskoj mora biti javnopravno ovlašten za primanje robe na uskladištenje.

³⁷ Koller, T., *op. cit.* u bilj. 2, str. 2541. Izdavanje skladišnice nije nužno za postojanje

Skladištar je po njemačkom pravu svaka fizička ili pravna osoba čiji se posao (djelatnost) sastoji u obavljanju djelatnosti skladištenja (*lagerhaltung*).³⁸ Skladištar nije onaj koji samo povremeno, tj. sporadično obavlja poslove uskladištenja, pa makar bio i trgovac.³⁹ Takav trgovac može po čl. 354. HGB-a zatražiti proviziju za pruženu uslugu, ali se ne smatra skladištarom u smislu odredbi HGB-a o ugovoru o uskladištenju, već tada govorimo o ugovoru o ostavi.⁴⁰ U njemačkom pravu nezaobilazna je uloga općih uvjeta poslovanja koji se primjenjuju na skladišni posao.⁴¹ Naime, odredbe HGB-a o ugovoru o uskladištenju dispozitivne su te se u praksi derogiraju općim uvjetima poslovanja.⁴² Stoga nema potrebe da njemački zakonodavac intervenira posebnim zakonom o (javnim) skladištima.⁴³

2.2. Ostavodavac

Ostavodavac može biti bilo koja fizička ili pravna osoba. Budući da je u hrvatskom pravu skladištar gotovo uvijek trgovac⁴⁴, o osobi ostavodavca ovisi

ugovora o uskladištenju u smislu čl. 482. – 486. OR-a; ali ako je skladišnica izdana, tada je uvijek riječ o ugovoru o uskladištenju.

³⁸ Tako Frantzioch, F., u: Schmidt, K., *op. cit.* u bilj. 2, str. 608, Rbr. 14, u vezi s § 467. st. 3. HGB-a; Koller, I., *op. cit.* u bilj. 2, str. 7, Rbr. 12.

³⁹ Tako Frantzioch, F., u: Schmidt, K., *op. cit.* u bilj. 2, str. 609, Rbr. 14, pozivajući se na stav njemačkog Vrhovnog suda (*BundesGerichtshoff – BGH*) iz 1951.

⁴⁰ Tako Frantzioch, F., u Schmidt, K., *op. cit.* u bilj. 2, str. 609, Rbr. 14. Slično i Merkt, H., *op. cit.* u bilj. 2, str. 1323, Rbr. 5.

Navedeno ne vrijedi za, primjerice, špeditera ili prijevoznika koji eventualno moraju skladištiti robu u okviru izvršavanja obveza iz predmetnih ugovora. HGB-ov § 354. predviđa pravo na proviziju svakoj osobi koja u okviru obavljanja trgovačkih djelatnosti obavi određen posao za drugoga, iako provizija nije ugovorena (primjerice čuva određenu robu ili stvar).

⁴¹ To je jedinstveno stajalište njemačke pravne teorije. Odredbe HGB-a o ugovoru o uskladištenju dispozitivne su te se u praksi odnosi vezani uz uskladištenje uređuju općim uvjetima poslovanja.

⁴² U literaturi se kao najvažniji i najrasprostranjeniji spominju *Bremer i Hamburger Lagerungsbedingungen*, *Allgemeinen Kaltlagerbedigungen*, *Allgemeinen Lagerbedigungen des Deutschen Möbeltransports* itd. Tako Heublein, B., *op. cit.* u bilj. 2, Rbr. 6 – 11.

⁴³ Štoviše, TRG-om je derogirana primjena Uredbe o skladišnici (*Verordnung über Ordreerlagerscheine - OLSchVO*) koja je bila na snazi od 16. prosinca 1931. Pravila uredbe primjenjivala su se na one ugovore o uskladištenju u kojima je bilo ugovoreno izdavanje skladišnice.

⁴⁴ Može se očekivati da će skladištari za obavljanje djelatnosti poslova uskladištenja robe izabrati neki od oblika trgovačkih društava iz Zakona o trgovačkim društvima (Narodne novine, br. 111/1993, 34/1999, 121/1999, 52/2000, 118/2003, 107/2007,

pravna priroda ugovora o uskladištenju. Ako je ostavodavac trgovac, govori-mo o sklapanju trgovačkog ugovora o uskladištenju.⁴⁵ Trgovački ugovori su po makedonskom pravu ugovori između trgovaca u obavljanju djelatnosti koje čine ili su u vezi s predmetom poslovanja ugovornih strana.⁴⁶ Ovdje pronalazimo veliku razliku u odnosu na hrvatsko pravo. Ugovor o uskladištenju u hrvatskom pravu mnogo će češće biti trgovačkopravni posao nego što će to biti slučaj u makedonskom pravu.⁴⁷ Nije nužno da ostavodavac bude ujedno i vlasnik robe koja se skladišti.⁴⁸ Ostavodavac je ona osoba kojoj pripadaju prava i obveze koje proizlaze iz ugovora o uskladištenju, bez obzira na to što nije ili više nije ujedno i vlasnik robe.⁴⁹

Ovisno o osobi ostavodavca, ugovor o uskladištenju može imati i obiljež-ja potrošačkog ugovora. Reformom transportnog zakonodavstva u Njemačkoj 1998. godine u HGB su ušle odredbe koje štite ostavodavce potrošače. Tako je primjerice u § 468. st. 2 HGB-a propisano da je skladištar dužan robu pakirati i označiti u mjeri u kojoj je to potrebno ako je ostavodavac potrošač, za razli-ku do općeg pravila u § 468. st. 1. HGB-a u kojem stoji da je ostavodavac taj koji je dužan, ako je to potrebno, robu pakirati i pravilno je označiti. Također je obveza ostavodavca pravovremeno i u pisanom obliku izvijestiti skladištara o opasnostima koje mogu proizaći iz uskladištene robe, dok ostavodavac po-trošač nema takvu obavezu već je dužan samo općenito neformalno upozoriti skladištara o mogućim opasnostima robe, a ne u nekoj propisanoj formi. Na-dalje, potrošač mora naknaditi štetu skladištaru koja je posljedica neispravnog pakiranja, odnosno ambalaže, samo ako se šteta može pripisati krivnji ostavo-davca, a u protivnom ostavodavac nadoknađuje štetu bez obzira na krivnju (§ 468. st. 4. HGB-a). Hrvatski i makedonski ZOO ne poznaju takve odredbe. U Republici Hrvatskoj prava se potrošača štite Zakonom o zaštiti potrošača⁵⁰, no

146/2008, 137/2009; dalje u tekstu: ZTD). No, ako se to ne dogodi, svaka osoba koja bi pružala uslugu uskladištenja ispunila bi uvjete za trgovca iz čl. st. 1. ZTD-a.

⁴⁵ Usp. čl. 14. st. 2. ZOO-a.

⁴⁶ sp. čl. 17. st. 2. mZOO-a.

⁴⁷ Stoga bi ugovor koji trgovci sklapaju među sobom u obavljanju djelatnosti barem jednoga od njih u makedonskom pravu bio građanskopravni ugovor.

⁴⁸ Tako Koller I., *op. cit.* u bilj. 2, str. 8, Rbr. 14.

⁴⁹ Tako Frantziöch, E., u: Schmidt, K., *op. cit.* u bilj. 2, str. 607, Rbr. 8.

⁵⁰ Zakon o zaštiti potrošača (Narodne novine, br. 79/2007, 125/2007, 79/2009, 89/2009), dalje u tekstu: ZZZP. Čl. 2. Zakona propisano je da će se na obveznopravne odnose između potrošača i trgovca primijeniti odredbe Zakona o obveznim odnosima ako što drugo nije propisano samim Zakonom. Za pojmove potrošača i trgovca u smislu Zakona o zaštiti potrošača usp. čl. 3. Zakona.

ta je zaštita općeg karaktera. Osim toga, zakonodavac nije prepoznao uslugu uskladištenja kao javnu uslugu koja se pruža potrošačima.⁵¹ Ostavodavac potrošač bi prije svega trebao koristiti zaštitu koju mu ZZP pruža u dijelu Zakona u kojem su uređene nepoštene odredbe u potrošačkim ugovorima, odnosno pravilom po kojem se nepoštena odredba potrošačkog ugovora smatra ništetnom.⁵² Skladištar će uvijek biti trgovac u smislu ZZP-a. Njemačko pravo prepoznalo je da skladištar uvijek u pravnom prometu nastupa kao profesionalac, a da se od ostavodavca, ako nije trgovac, ne može očekivati isti stupanj pažnje kao i od trgovaca. *De lege ferenda* trebalo bi uzeti u obzir i mogućnost unošenja odgovarajućih odredbi HGB-a u ZOO i mZOO radi sustavnije, cjelovitije zaštite ostavodavca potrošača.

3. OBVEZE SKLADIŠTARA

3.1. Obveza primanja i čuvanja robe

Temeljna obveza skladištara iz ugovora o uskladištenju jest obveza primiti i čuvati određenu robu te poduzimati mjere radi njezina očuvanja u određenom stanju.⁵³ Skladištar je prije svega obvezan osigurati prikladne smještajne kapacitete za skladištenje robe.⁵⁴ Roba mora biti zaštićena od rizika i opasnosti koji joj mogu zaprijetiti, kao i od protupravnih zahvata trećih osoba.⁵⁵ Skladištar

⁵¹ U smislu Zakona o zaštiti potrošača (čl. 24. st. 1.) javnim uslugama smatraju se distribucija električne energije, opskrba električnom energijom, distribucija plina, opskrba plinom, distribucija toplinske energije, opskrba toplinskom energijom, opskrba pitkom vodom, odvodnja i pročišćivanje otpadnih voda, prijevoz putnika u javnom prometu, poštanske usluge, održavanje čistoće, odlaganje komunalnog otpada, održavanje groblja i krematorija i prijevoz pokojnika, obavljanje dimnjačarskih poslova i javne telekomunikacijske usluge. Potrošači javnih usluga posebno se štite glavom IV. Zakona o zaštiti potrošača.

⁵² Usp. čl. 96. – 102. ZZP-a.

⁵³ Usp. čl. 744. st. 1. ZOO-a i čl. 786. st. 1. mZOO-a. Slično i § 467. st. 1. HGB-a. ZOO, za razliku od HGB-a, propisuje da mjere za očuvanje robe moraju biti "potrebne ili ugovorene". Taj dodatak smatram suvišnim s obzirom na to da je priroda skladištarove obveze poduzeti sve što je potrebno kako bi roba bila u određenom stanju, a osnova za poduzimanje nekih dodatnih, ugovorenih mjera bio ugovor, a ne zakon.

⁵⁴ Tako Koller, I., *op. cit.* u bilj. 2, str. 4, Rbr. 7.

⁵⁵ Tako Koller, I., *op. cit.* u bilj. 2, str. 4, Rbr. 7; Frantziöch, F., u: Schmidt, K., *op. cit.* u bilj. 2, str. 609 i 611, Rbr. 17 – 23. Posebice se ističe obveza skladištara da zaštiti skladište od krađa i provala.

mora brinuti o tome da kvaliteta usluge na koju se obvezao (koja se prije svega očituje u uvjetima u kojima se roba skladišti), bude zadržana sve vrijeme trajanja ugovora.⁵⁶ Robu je obvezan redovito nadzirati, a o svakoj promjeni na robu skladištar je dužan izvijestiti ostavodavca.⁵⁷ Ako lokacija, tj. mjesto uskladištenja robe nije određeno ugovorom, skladištar je u mogućnosti sam odabrati mjesto uskladištenja, pri čemu mora voditi računa o interesima ostavodavca.⁵⁸ Pri izboru mjesta uskladištenja robe skladištar mora voditi računa o tome da cijelo vrijeme mora biti neposredni posjednik robe.⁵⁹ Preuzimajući brigu o čuvanju ostavodavčeve robe, skladištar ima opću obvezu zaštite ostavodavčevih interesa vezanih uz robu.⁶⁰

3.2. Odgovornost skladištara za štetu na robi

Causa nastanka ugovora o uskladištenju jest povjeravati robu na čuvanje drugome u određenom stanju pouzdajući se s povjerenjem u to da se pritom neće oštetiti ili izgubiti.⁶¹ Stoga se odgovornost za štetu nameće kao jedna od temeljnih obveza skladištara. Skladištar odgovara za štetu na robi, osim ako dokaže da je šteta prouzročena višom silom, krivnjom ostavodavca, manama ili prirodnim svojstvima robe te neispravnom ambalažom.⁶² Vladajući je stav domaće pravne književnosti da je u tom slučaju riječ o objektivnoj odgovornosti skladištara za štetu.⁶³ U njemačkom pravu skladištar odgovara za štetu koja

⁵⁶ Tako Koller, I., *op. cit.* u bilj. 2, str. 13, Rbr. 27.

⁵⁷ Tako Frantzioch, F., u: Schmidt, K., *op. cit.* u bilj. 2, str. 612, Rbr. 25.

⁵⁸ Tako Frantzioch, F., u: Schmidt, K., *op. cit.* u bilj. 2, str. 615, Rbr. 34; Koller I., *op. cit.* u bilj. 2, str. 14, Rbr. 32.

⁵⁹ Tako Frantzioch, F., u: Schmidt, K., *op. cit.* u bilj. 2, str. 615, Rbr. 35; Koller I., *op. cit.* u bilj. 2, str. 15, Rbr. 32a. Navedeno se ne odnosi na situaciju skladištenja robe kod treće osobe koja je uređena § 472. st. 2. HGB-a, već primjerice na mogućnost skladištara da izabere koje će od vlastitih skladišta koristiti pri uskladištenju robe, odnosno na eventualnu potrebu da se iznajmi drugi adekvatan prostor za uskladištenje robe ako prostori skladištara iz nekog razloga nisu podobni za uskladištenje.

⁶⁰ Tako Merkt, *op. cit.* u bilj. 2, str. 1324, Rbr. 12.

⁶¹ Tako Frantzioch, F., u Schmidt, K., *op. cit.* u bilj. 2, str. 648, Rbr. 11.

⁶² Čl. 745. st. 1. ZOO-a i čl. 787. st. 1. mZOO-a. I u hrvatskom i u makedonskom pravu postoje četiri razloga za oslobođenje od odgovornosti. I dok ZOO jedan od razloga naziva "višom silom", mZOO navodi da je to "okolnost što se ne može otkloniti ili izbjeći", što je, čini se, ipak uže od "više sile".

⁶³ Tako Carić, S., *op. cit.* u bilj. 2, str. 526; Gorenc, V., *op. cit.* u bilj. 2, str. 13; Klarić, P., *op. cit.* u bilj. 2, str. 551; Vizner, B., *op. cit.* u bilj. 2, str. 2297. Drukčiji stav iznosi Crnić, I., *op. cit.* u bilj. 2, str. 569, na temelju presude Vrhovnog suda RH II Rev. 63/99,

nastaje gubitkom ili oštećenjem robe od trenutka primanja robe na skladište do izdavanja robe ako se šteta nije mogla otkloniti ili izbjeći primjenom pažnje urednog i savjesnog gospodarstvenika.⁶⁴ Dakle, skladištar odgovara po principu presumirane krivnje.⁶⁵ Ostavodavac samo mora dokazati da su gubitak ili oštećenje na robi nastali u vremenu u kojem je roba bila uskladištena kod skladištara.⁶⁶ Bude li iz nekog razloga sporno je li roba u trenutku nastanka oštećenja vraćena ostavodavcu, teret dokaza je na skladištaru.⁶⁷ Ako ostavodavac dokaže da je skladištaru predao određenu količinu neoštećene robe, skladištar mora dokazati da je u čuvanju i održavanju robe postupao s pažnjom urednog i savjesnog gospodarstvenika, tj. da nije odgovoran zato što se roba izgubila ili oštetila.⁶⁸ Roba je izgubljena uništi li se u potpunosti, zaplijeni li je neovlaštena osoba ili je, pak, skladištar isporuči neovlaštenoj osobi.⁶⁹ Oštećenjem se smatra sve ono što mijenja namjenu, bit robe, a uzrokuje umanjeње njezine vrijednosti.⁷⁰ O tome kad nastaje i što se smatra gubitkom ili oštećenjem robe

od 3. listopada 2001. Presuda je dostupna i u Ing. pregledu sudske prakse 2002., br. 1., str. 16., a valjalo bi je komentirati iz najmanje dvaju razloga. Prvi razlog je, čini se, pogrešan stav koji Vrhovni sud iznosi u presudi o odgovornosti skladištara po principu presumirane krivnje. Skladištar se u tom slučaju ne bi trebao osloboditi krivnje dokazujući da nije kriv, već isključivo dokazujući neki od razloga za oslobođenje od odgovornosti. U konkretnom slučaju utvrđeno je da je šteta nastala slučajnim samozapaljivanjem pamuka, "a slučaj se ne može nikome pripisati u krivnju". Doista, slučaj se ne može nikome pripisati u krivnju, ali kada govorimo o odgovornosti skladištara za štetu, tada prema odredbama ZOO-a ne ulazimo u područje njegove krivnje ili nekrivnje. Drugi razlog zanimljivosti te presude pozivanje je suda na čl. 22. Zakona o javnim skladištima iz 1930. godine kao pravnog pravila. Ne ulazeći u opravdanost pozivanja suda na to pravno pravilo (o čemu se raspravlja pod 2. 1.), nejasno je zašto se sud nije pozvao izravno na čl. 745. st. 1. ZOO-a, i to na razlog mana ili prirodnih svojstava robe, na što je u slučaju samozapaljivanja pamuka imao potpuno pravo.

⁶⁴ Usp. § 475. HGB-a. Tako postavljena odgovornost skladištara za štetu gotovo je ista kao pravilo iz čl. 22. Zakona o javnim skladištima iz 1930. po kojem "javno skladište odgovara za svu štetu zbog toga što se u skladišnom poslovanju nije postupilo pažnjom urednog trgovca".

⁶⁵ Tako Frantziöch, F., u: Basedow, J., *op. cit.* u bilj. 2, str. 204, Rbr. 6; Frantziöch, F., u: Schmidt, K., *op. cit.* u bilj. 2, str. 648, Rbr. 11; Heublein, B., *op. cit.* u bilj. 2, Rbr. 36 – 37.

⁶⁶ Tako Frantziöch, F., u: Schmidt, K., *op. cit.* u bilj. 2, str. 649, Rbr. 15.

⁶⁷ Tako Frantziöch, F., u: Schmidt, K., *op. cit.* u bilj. 2, str. 649, Rbr. 15.

⁶⁸ Tako Frantziöch, F., u Schmidt, K., *op. cit.* u bilj. 2, str. 649, Rbr. 15.

⁶⁹ Tako Koller I., *op. cit.* u bilj. 2, str. 33, Rbr. 10.

⁷⁰ Tako Koller I., *op. cit.* u bilj. 2, str. 33, Rbr. 10, i Frantziöch, F., u: Schmidt, K., *op. cit.* u bilj. 2, str. 646, Rbr. 5.

u njemačkom pravu postoji bogata sudska praksa koja može dobro poslužiti domaćoj sudskoj praksi.⁷¹

Opseg odgovornosti skladištara ipak je ograničen čl. 747. ZOO-a.⁷² Ako skladištar štetu nije nanio ostavodavcu namjerno ili krajnjom nepažnjom, iznos naknade štete ne može prijeći stvarnu vrijednost robe. Ta odredba svjedoči o svojevrsnoj nedosljednosti zakonodavca. Pri utvrđivanju odgovornosti skladištara za naknadu štete sud se neće obazirati na krivnju skladištara, ali će je ipak morati utvrditi kod određivanja opsega naknade štete. Različita mjerila pri određivanju odgovornosti i visine naknade štete mogli bismo otkloniti ako bismo pri sljedećim zakonskim promjenama napustili objektivnu odgovornost skladištara. Skladištar bi morao u obavljanju svojih dužnosti postupati najmanje s pažnjom dobrog gospodarstvenika.⁷³ No ZOO poznaje i pažnju dobrog stručnjaka, koja predstavlja viši stupanj pažnje od pažnje dobrog gospodarstvenika. Skladištar bi svoje dužnosti trebao ispunjavati kao profesionalac te bi se na izvršavanje njegovih obveza trebala primijeniti upravo pažnja dobrog stručnjaka. Uspostavljanje skladištarove objektivne odgovornosti za štetu čini se tegotnim i nepravičnim. Stoga bi, *de lege ferenda*, skladištarevu odgovornost trebalo uspostaviti po kriteriju presumirane krivnje. Skladištar bi tada odgovarao za štetu ako se gubitak ili oštećenje stvari nisu mogli otkloniti ili izbjeći pažnjom dobrog stručnjaka.

Visina naknade štete za gubitak ili otuđenje robe trebala bi se utvrditi prema cijenama u vrijeme donošenja prvostupanjske odluke, od kada bi i tekle zakonske zatezne kamate na dosuđeni iznos.⁷⁴ Stav je njemačke pravne književnosti da su odredbe HGB-a o odgovornosti skladištara za štetu dispozitivne naravi te prvenstveno ograničene općim uvjetima poslovanja koje skladištar primjenjuje.⁷⁵ Nema razloga zašto se i odredbe ZOO-a o odgovornosti za štetu ne bi mogle smatrati dispozitivnima sukladno načelu slobode uređivanja obveznih odnosa. Tako bi se, primjerice, općim uvjetima poslovanja mogla ograničiti

⁷¹ Primjerice krađa, odnosno nestanak robe kada ne postoji vjerojatnost pronalaska robe (BGH, 10. srpnja 1998.); uskladištenje živežnih namirnica u podrum u kojem je postojala opasnost od prodora vode (BGH, 1. kolovoza 1983.). Citirano prema Frantziöch, F., u: Schmidt, K., *op. cit.* u bilj. 2, str. 647 – 648, Rbr. 10.

⁷² Usp. čl. 789. mZOO-a.

⁷³ Usp. čl. 10. st. 2. ZOO-a.

⁷⁴ Stav Vrhovnog suda RH, Revt 36/03-2, od 18. veljače 2004. Odluka dostupna u Ing. pregledu sudske prakse 2004., br. 5, str. 17. Od 1. siječnja 2006. na temelju čl. 1086. ZOO-a obveza naknade štete smatra se dospjelom od trenutka nastanka štete.

⁷⁵ Tako Frantziöch, F., u: Schmidt, K., *op. cit.* u bilj. 2, str. 650 – 651, Rbr. 21.

visina naknade štete. Ono što ne bi moglo biti predmetom slobodnog disponiranja ugovornih strana jesu odredbe o teretu dokazivanja. Teret je dokazivanja razloga za oslobođenje od odgovornosti, odnosno primjene pažnje urednog i savjesnog gospodarstvenika u njemačkom pravu, na skladištaru.⁷⁶ Ostavodavac će također biti zaštićen i odredbama ZOO-a i BGB-a o ništetnosti pojedinih odredbi općih uvjeta poslovanja koje, suprotno načelu savjesnosti i poštenja, prouzroče očitu neravnopravnost ugovornih strana na štetu suugovaratelja sastavljača ili ugrožavaju postizanje svrhe sklopljenog ugovora.⁷⁷

3.3. Dužnost upozorenja, odnosno obavještavanja ostavodavca

Skladištar je dužan upozoriti ostavodavca na mane robe, prirodna svojstva robe te na neispravnu ambalažu zbog kojih može doći do štete na robi, čim je navedene nedostatke opazio ili morao opaziti.⁷⁸ Ta je odredba konkretizacija opće obveze pravodobnog obavještavanja o činjenicama koje su od utjecaja na međusobni odnos ugovornih strana.⁷⁹ Sličnu odredbu ne nalazimo u odredbama HGB-a o ugovoru o uskladištenju. Propust obavještavanja o navedenim okolnostima bila bi okolnost koja bi ukazivala na povredu pažnje urednog i savjesnog gospodarstvenika.

Skladištar je dužan obavijestiti ostavodavca o pojavi neotklonjivih promjena na robi ako postoji opasnost da se roba zbog tih promjena pokvari ili propadne.⁸⁰ Njemačko je pravo preciznije te obvezuje skladištara na obavještavanje ostavodavca ili posljednjeg njemu poznatog imatelja skladišnice o promjenama ili potencijalnim promjenama na robi koje mogu uzrokovati štetu.⁸¹ Skladištar je to dužan učiniti bez odgađanja. Iako nije propisan oblik u kojem je skladištar dužan ispuniti tu obvezu, svrhovito bi bilo da to učini na način kojim može dokazati ispunjenje svoje obveze.⁸² Njemački je skladištar obavezan zatražiti od ostavodavca upute za daljnje postupanje. Iako ta obveza skladištara nije izričito propisana ZOO-om, trebalo bi smatrati da bi skladištar trebao zatražiti upute od ostavodavca. Ta obveza proizlazi iz prirode skladištareva

⁷⁶ Tako Frantziogh, F, u: Schmidt, K., *op. cit.* u bilj. 2, str. 650 – 651, Rbr. 28.

⁷⁷ Usp. čl. 296. st. ZOO-a i § 307. BGB-a.

⁷⁸ Usp. čl. 745. st. 2. ZOO-a i čl. 787. st. 2. mZOO-a.

⁷⁹ Usp. čl. 348. ZOO-a. Propust te obveze ima za posljedicu naknadu štete.

⁸⁰ Usp. čl. 745. st. 3. ZOO-a i čl. 787. st. 3. ZOO-a.

⁸¹ Usp. § 471. st. 2. HGB-a.

⁸² Tako Frantziogh, F, u: Schmidt, K., *op. cit.* u bilj. 2, str. 635, Rbr. 18.

odnosa s ostavodavcem i obveza obazrivosti koju skladištar ima prema ostavodavcu, a koja proizlazi iz načela savjesnosti i poštenja. Ostavodavac je taj koji bolje poznaje robu te bi mogao adekvatnije procijeniti kakve će posljedice imati (potencijalna) promjena na robi i na taj način bolje zaštititi svoje interese.⁸³

3.4. Obveza prodaje robe

Ako ostavodavac nakon obavijesti skladištara o pojavi neotklonjivih promjena na robi i poziva na prodaju robe ne bi mogao na vrijeme prodati robu, to bi morao učiniti skladištar, bez odgađanja, na najpovoljniji način.⁸⁴ S druge strane, njemački će skladištar, ako ne može dobiti upute od ostavodavca u razumnom roku, moći poduzeti one mjere koje smatra razumnima, pri čemu je posebno ovlašten (a ne dužan) na prodaju robe.⁸⁵ Pri tome treba imati na umu da će biti odgovoran ostavodavcu za nastalu štetu ako povrijedi svoje obveze zbog pojave promjena na robi.⁸⁶

Njemački će skladištar robu prodavati na temelju odgovarajuće primjene pravila o prodaji robe na javnoj dražbi zakasni li kupac preuzeti kupljenu robu a posrijedi je trgovačka kupoprodaja.⁸⁷ Trebalo bi smatrati da bi skladištar morao u potrazi za najpovoljnijim načinom prodaje na odgovarajući način primijeniti pravila o prodaji radi pokrića.⁸⁸ Pritom bi njegova osnovna obveza bila prodati robu na razuman način. Što se smatra razumnim načinom prodaje ovisi o okolnostima svakog pojedinog slučaja. Razuman bi bio svaki način prodaje kojim se postiže cijena koja, što je više moguće, odražava stvarnu vrijednost uskladištene robe s obzirom na konkretnu situaciju.⁸⁹ U obzir dolaze javna prodaja, ali i prodaja iz slobodne ruke ako roba ima tekuću cijenu, te izravna

⁸³ Tako Frantziöch, F, u: Schmidt, K., *op. cit.* u bilj. 2, str. 635, Rbr. 19.

⁸⁴ Usp. čl. 745. st. 3. ZOO-a i čl. 787. st. 3. ZOO-a. Izmjenama ZOO-a 2005. promijenjena je iz "najpogodniji" u "najpovoljniji" način. Dio rečenice "ako to na njegov poziv ne bi mogao učiniti ostavodavac" trebalo bi tumačiti na način da to pravo skladištaru pripada i ako nije u mogućnosti obavijestiti ostavodavca, a postoji opasnost od gubitka ili oštećenja robe. Tako Gorenc, V., u: Gorenc, V. (ured.), *op. cit.* u bilj. 2, str. 1102.

⁸⁵ Usp. § 471. st. 2. HGB-a.

⁸⁶ Tako Frantziöch, F, u: Schmidt, K., *op. cit.* u bilj. 2, str. 636, Rbr. 26.

⁸⁷ Usp. § 373. HGB-a.

⁸⁸ Usp. čl. 447. ZOO-a.

⁸⁹ Gorenc, V., *op. cit.* u bilj. 2, str. 704. Autor upozorava da pri prodaji radi pokrića treba osobito voditi računa o cijeni.

pogodba s trećim. Skladištar je dužan pri prodaji voditi računa o interesima ostavodavca te ga redovito izvještavati o poduzetim radnjama.⁹⁰ Ako skladištar ne bi postupao po navedenim pravilima, a iz toga proizađe šteta ostavodavcu, treba mu priznati pravo na naknadu štete. U tom slučaju riječ je o ugovornoj odgovornosti za naknadu štete.

3.5. Zabrana miješanja zamjenljivih stvari

Skladištar ne smije pomiješati zamjenljive stvari iste vrste i kakvoće. On to ipak može učiniti u dvama slučajevima: kada ostavodavac na to pristane ili ako je očito da je riječ o stvarima koje se mogu miješati bez opasnosti nastanka štete za ostavodavca.⁹¹ Samo je jedan od tih slučajeva ovisan o volji ostavodavca. HGB dopušta skladištaru miješanje stvari iste vrste i kakvoće samo uz izričit pristanak ostavodavca.⁹² Pristanak ostavodavca u ZOO-u trebalo bi tumačiti kao izričit pristanak. Pristanak ne bi mogao proizaći iz šutnje ili konkludentnih radnji ostavodavca.⁹³ Može se dati u bilo kojem obliku (i usmenom), za svaki pojedini slučaj zasebno, za više slučajeva i za sva buduća uskladištenja.⁹⁴ Trebalo bi smatrati da se pristanak može dati i naknadno, ali ne bi imao *ex-tunc* učinak.⁹⁵

Mogućnost miješanja zamjenljivih stvari iste vrste i kakvoće bez pristanka ostavodavca protuteža je skladištarove objektivne odgovornosti za štetu i s tog stajališta njegovi interesi nisu bitno narušeni ako se roba izgubi ili ošteti. Skladištareva krivnja uzet će se u obzir kod određivanja obujma naknade štete, pri čemu treba smatrati da je skladištar prouzročio štetu krajnjom nepažnjom.⁹⁶ U slučaju sumnje o tome je li riječ o stvarima koje se mogu miješati ili ne, trebalo bi smatrati da je riječ o stvarima koje nisu podobne za miješanje.⁹⁷

⁹⁰ Gorenc, V., *op. cit.* u bilj. 2, str. 1103.

⁹¹ Usp. čl. 748. st. 1. ZOO-a i čl. 790. st. 2. mZOO-a. Prijašnji ZOO sadržavao je izraz "ne može pomiješati". Promjena jest samo jezične prirode, ali je doprinijela pojašnjenju njegove obveze.

⁹² Usp. § 469. st. 1. HGB-a.

⁹³ Tako Frantzioch, F., u: Schmidt, K., *op. cit.* u bilj. 2, str. 636, Rbr. 26.

⁹⁴ Tako Frantzioch, F., u Schmidt, K., *op. cit.* u bilj. 2, str. 636, Rbr. 26; Koller I., *op. cit.* u bilj. 2, str. 45, Rbr. 3. Davanje pristanka *pro futuro* imalo bi učinak odricanja od zahtjeva za naknadom štete ako bi šteta nastala, stoga se takvo postupanje ne preporučuje. Iznimku bi predstavljao slučaj miješanja stvari različite vrste i kakvoće.

⁹⁵ Tako Koller I., *op. cit.* u bilj. 2, str. 45, Rbr. 3. Stajalište je opravdano s obzirom na to da skladištar robu miješa bez potrebnog izričitog pristanka.

⁹⁶ Teret dokaza bio bi na skladištaru. Ovaj zaključak proizlazi iz mišljenja da u takvu slučaju skladištar sasvim sigurno mora uložiti pažnju dobrog stručnjaka.

⁹⁷ Tako Carić, S., *op. cit.* u bilj. 2, str. 530.

Vlasnici robe koja se spaja miješanjem postaju suvlasnici robe od trenutka uskladištenja robe.⁹⁸ ZOO, kao ni mZOO, za razliku od HGB-a nemaju odredbu kojom bi izričito bio propisan nastanak suvlasništva u ovom slučaju. Za nastanak suvlasništva mora postojati određena pravna osnova koju možemo pronaći u zakonu ili u pravnom poslu. Suvlasništvo se može uspostaviti prigodom stjecanja prava vlasništva ako više osoba zajedno stekne pravo vlasništva iste stvari na nekom od pravnih temelja stjecanja prava vlasništva.⁹⁹ Taj pravni temelj može svakako biti pravni posao (npr. kupoprodaja). Da bi se pravo vlasništva pokretnine moglo steći pravnim poslom potrebno je valjanim očitovanjem volje predati stvar stjecatelju u samostalan posjed, što ovdje nije slučaj.¹⁰⁰ Suvlasništvo može nastati i na temelju zakona, prije svega u slučaju nenamjernog suvlasništva, no zbog formulacije ZV-a, tu je odredbu nemoguće primijeniti.¹⁰¹ Pravo vlasništva na temelju čl. 148. st. 1. ZV-a može se steći i miješanjem, a u slučaju miješanja zamjenljivih stvari pri uskladištenju je zapravo riječ o stjecanju suvlasništva miješanjem.¹⁰² S obzirom na to da je ostavodavcu poznato da skladištar ima mogućnost miješanja njegovih zamjenljivih stvari sa stvarima iste vrste i kakvoće i bez njegova pristanka, ako je očito da je riječ o stvarima koje se mogu miješati bez opasnosti nastanka štete za ostavodavca, jasno je da ostavodavac sklapanjem ugovora o uskladištenju prenosi na skladištara stvarnopravna ovlaštenja. Moglo bi se reći da je zajednička namjera svih ostavodavaca koji skladište svoje zamjenjive stvari (primjerice žito) kod istog skladištara prešutno pristati na miješanje s drugim stvarima iste vrste i kakvoće. Miješanjem tuđih pokretnih stvari više ostavodavaca svaki od ostavodavaca ne dobiva nikakvo pravo na tuđu uskladištenu robu, ali dobiva pravo na suvlasnički dio uskladištene robe, pri čemu će suvlasničke dijelove u načelu biti lagano odrediti zbog podataka koji se unose u skladišnu knjigu.

⁹⁸ Usp. § 469. st. 2. HGB-a.

⁹⁹ Gavella, N., u: Gavella, N. *et. al.*, *Stvarno pravo*, svezak 1., II. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 2007. Opširnije o uspostavi suvlasništva na str. 677 – 678.

¹⁰⁰ Usp. čl. 116. st. 1. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (Narodne novine, br. 91/1996, 68/1998, 137/1999, 22/2000, 73/2000, 114/2001, 79/2006, 141/2006, 146/2008, 38/2009 i 153/2009), dalje u tekstu: ZV.

¹⁰¹ Gavella, N., *op. cit.* u bilj. 97, str. 688; čl. 149. st. 1. ZV-a primjenjuje se u slučaju kada rastavljanje stvari nije moguće ili dopušteno, što je sasvim suprotno slučaju miješanja kod ugovora o uskladištenju.

¹⁰² Čl. 148. st. 1. ZV-a: “Tko tuđe pokretne stvari preradi, sjedini sa svojima, pomiješa ili smiješa s njima, ili se to dogodilo bez njegove volje, nije time dobio nikakvo pravo na tuđe, ako za to nema pravni temelj stjecanja.”

Pravni temelj stjecanja, koji mora postojati u skladu s čl. 148. st. 1. ZV-a, jest skladištareva ovlast za miješanje zamjenljivih stvari iz čl. 748. st. ZOO-a, kao i prijenos stvarnopravnih ovlaštenja ostavodavaca. Na nastanak suvlasništva u slučaju miješanja zamjenljivih stvari iste vrste i kakvoće različitih ostavodavaca kod istog skladištara upućuje i opće načelo po kojem suvlasništvo općenito nastaje konkurencijom prava vlasništva među vlasnicima, što je i ovdje slučaj s obzirom na to da svaki ostavodavac u vezi s istom stvari (robom) ima pravo jednakog sadržaja.¹⁰³ Skladištar ni u kom slučaju ne postaje vlasnik stvari, ali zbog prenesenih stvarnopravnih ovlaštenja treba mu priznati pravo razvrnuća suvlasničke zajednice u slučaju kada izdaje robu njezinu vlasniku ili ovlašteniku. Navedeno proizlazi i iz tumačenja čl. 148. st. 2. ZV-a.¹⁰⁴ Skladištar može na zahtjev ovlaštene osobe izdati dio koji joj pripada i bez pristanka ostavodavca.¹⁰⁵

3.6. Obveza predaje robe ovlaštenoj osobi

Ostavodavac je ovlašten podići robu i prije ugovorenog roka.¹⁰⁶ I dok iz ZOO-a proizlazi da je skladištar dužan izdati robu bez odgađanja ako su podmirene sve obveze prema njemu, ostavodavac je po njemačkom pravu dužan otkazati ugovor samo nakon proteka roka od mjesec dana. On može otkazati ugovor i bez otkaznog roka ako za to postoji važan razlog. U slučaju da nije ugovoren rok trajanja ugovora, ostavodavac je dužan podignuti robu nakon isteka godine dana. Ako ostavodavac ne podigne robu, skladištar je ovlašten prodati robu na javnoj dražbi. On mora obavijestiti ostavodavca o svojoj na-

¹⁰³ Tako Gavella, N., *op. cit.* u bilj. 97, str. 687. Autor ističe sljedeće: "...kadgod je rezultat stjecanja prava vlasništva neke stvari takav da to pravo istodobno imaju dvije ili više osoba (a ne postoji neki od slučajeva zajedničkog vlasništva) – zbog konkurencije njihovih prava vlasništva nastalo je suvlasništvo (*partes fiunt concursu*)."

¹⁰⁴ Čl. 148. st. 2. ZV-a: "Ako se stvari koje su prerađene mogu bez nerazmjerno velikih troškova vratiti u prijašnje stanje, odnosno ako se one koje su sjedinjene, pomiješane ili smiješane mogu bez nerazmjerno velikih troškova rastaviti, svakomu će se vratiti što je njegovo, a obveznopravna pravila određuju ima li tko pravo tražiti naknadu i od koga."

¹⁰⁵ Usp. § 469. st. 2. HGB-a, čl. 748. st. 2. ZOO-a i čl. 791. st. 2. mZOO-a. ZOO koristi neprecizniji izraz "bez sudjelovanja" koji treba shvatiti kao "bez pristanka" iz HGB-a.

¹⁰⁶ Usp. čl. 751. st. 1. ZOO-a i čl. 793. st. 1. mZOO-a te § 473. st. 1. HGB-a. Naravno da ta obveza ne pripada samo ostavodavcu. To pravo bi se, u skladu s čl. 744. st. 1. trebalo priznati i svakoj ovlaštenoj osobi, pri čemu se prvenstveno misli na imatelja skladišnine.

mjeri te mu ostaviti naknadni rok od najmanje osam dana za podizanje robe.¹⁰⁷ Zanimljivost je njemačkog rješenja u odnosu na hrvatsko i makedonsko u tome što njemački skladištar može također otkazati ugovor o uskladištenju uz otkazni rok od mjesec dana.¹⁰⁸ U odredbama HGB-a koje uređuju ugovor o uskladištenju ne postoji izričito propisano pravo skladištara na javnu prodaju robe ako roba ne bude podignuta nakon isteka ugovora. Temeljno pravo skladištara jest tražiti od ostavodavca preuzimanje uskladištene robe.¹⁰⁹ U slučaju da se ostavodavac ogлуši na zahtjev skladištara za preuzimanjem uskladištene robe, skladištaru prije svega pripada pravo na dodatnu naknadu za uskladištenje, ali i prava predviđena HGB-om za slučaj dužnikova zakašnjenja.¹¹⁰ On, dakle, može skladištiti robu kod treće osobe na trošak ostavodavca, ali je i ovlašten prodati robu na javnoj dražbi. Ako je izdana skladišnica skladištar će opisana prava ostvarivati protiv posljednjeg njemu poznatog imatelja skladišnice.¹¹¹ Iako to nije izričito propisano ZOO-om, trebalo bi smatrati da je tako i u hrvatskom pravu.

Odredba čl. 751. ZOO-a uređuje pitanje nedostataka pri podizanju robe.¹¹² Primatelj je dužan pregledati robu pri njezinu podizanju. Zakon razlikuje, uvjetno rečeno, “skrivenne” od “vidljivih” nedostataka. Kod “vidljivih” nedostataka primatelj robe dužan je bez odgađanja na to upozoriti skladištara, inače se smatra da je roba uredno primljena. Obveza pregleda robe pri preuzimanju ne bi trebala vrijediti jednako za građane, potrošače i trgovce.¹¹³ Ako se roba ne pregleda, a nedostaci se pojave, naravno da i dalje postoji odgovornost skladištara za gubitak ili oštećenje na robi. U tom bi slučaju primatelj imao obvezu dokazati da je šteta nastala upravo kod ili zbog postupanja skladištara.¹¹⁴ Još veću nedoumicu izaziva st. 3. čl. 751. ZOO-a. Ako se pojave “skriveni”

¹⁰⁷ Usp. čl. 751. st. 2. ZOO-a i 793. st. 2. mZOO-a.

¹⁰⁸ Prije promjena uzrokovanih TRG-om taj je rok iznosio tri mjeseca, ali je stav zakonodavca bio da tako dug rok više ne odgovara potrebama prakse. Tako Frantziöch, F., u: Basedow, J., *op. cit.* u bilj. 2, str. 202, Rbr. 5.

¹⁰⁹ Usp. § 473. st. 2. HGB-a.

¹¹⁰ Tako Frantziöch, F., u: Schmidt, K., *op. cit.* u bilj. 2, str. 642 – 643, Rbr. 18.

¹¹¹ Usp. § 473. st. 3. HGB-a.

¹¹² Usp. čl. 794. mZOO-a.

¹¹³ U tom smislu trebalo bi promisliti o uređenju ove materije slično pravima kupca kod odgovornosti za materijalne nedostatke kod ugovora o kupoprodaji gdje se jasno razlikuju rokovi i mogućnosti za ostvarivanje prava ovisno o stranama kupoprodaje.

¹¹⁴ U tom smislu Carić, S., *op. cit.* u bilj. 2, str. 536. Tako i VTS RH u Pž-2542/92 od 13. listopada 1992. Dostupno u Ing. pregledu sudske prakse 1997., br. 1., str. 1.

nedostaci na robi, primatelj ima rok od osam dana od dana primanja robe za izvješćivanje skladištara na pouzdan način, inače se smatra da je roba uredno primljena. Sve primjedbe koje vrijede za odgovornost za “vidljive” nedostatke još i više vrijede i ovdje. To pravilo svakako treba ukinuti ili dopuniti dodatkom tzv. objektivnog i subjektivnog roka za obavijest o nedostatku, pri čemu bi rok od osam dana bio subjektivni rok za obavijest o nedostacima koji su se naknadno pojavili. Neopravdano je na taj način sankcionirati primatelja robe otežavajući mu poziciju u ostvarivanju prava prema skladištaru, pogotovo ako ZOO u dijelu u kojem uređuje odgovornost skladištara za štetu propisuje najtežu, objektivnu odgovornost za štetu.

Njemačko pravo ne poznaje sličnu odredbu, već u § 475a. HGB-a propisuje zastarne rokove za ostvarivanje prava za “zahtjeve koji proizlaze iz uskladištenja”, a zahtjev s osnova skladištarove odgovornosti za štetu jest svakako jedan od njih.

3.7. Ostale obveze skladištara

Skladištar ima obvezu dopustiti ovlaštenoj osobi pregled uskladištene robe i uzimanje uzoraka.¹¹⁵ S tim u vezi treba istaknuti da skladištar to ne bi smio dopustiti trećim osobama. Naime, iako ta obveza nije izričito propisana, treba smatrati da je skladištar dužan u skladu s dobrim poslovnim običajima čuvati poslovnu tajnu ostavodavca. Dopuštanjem pregleda robe drugome mogao bi dovesti u pitanje njegov položaj na tržištu i tako mu prouzročiti štetu.¹¹⁶ Skladištar po odredbama HGB-a ima i dodatnu obvezu dopustiti ostavodavcu da i sam poduzima radnje za održavanje robe u određenom stanju.¹¹⁷

Skladištar ima obvezu osiguranja robe samo ako je to ugovoreno. Ta obveza dobiva svoj puni smisao u st. 2. u kojem se određuje da je skladištar, ako ništa nije određeno ugovorom, dužan robu osigurati od uobičajenih rizika.¹¹⁸ Moguće je da je ugovorom samo predviđena obveza osiguranja koja se tom odredbom konkretizira. Skladištar bi kao profesionalac trebao znati koji bi to uobičajeni rizici mogli biti. Po HGB-u skladištar ima dužnost upozoriti ostavodavca potrošača na mogućnost osiguranja.

¹¹⁵ Usp. čl. 749. ZOO-a i 791. mZOO-a.

¹¹⁶ Tako Vizner, B. *op. cit.* u bilj. 2, str. 2303, a u vezi s čl. 29. Zakona o javnim skladištima za čije odredbe smo ustanovili da se mogu primijeniti kao pravna pravila.

¹¹⁷ Usp. § 471. st. 3. HGB-a. On, naravno, može, a u slučaju miješanja zamjenljivih stvari i mora sam poduzimati mjere za održavanje robe.

¹¹⁸ Usp. čl. 746. ZOO-a i čl. 788. mZOO-a.

Skladištar ima obvezu poduzimati radnje radi očuvanja prava ostavodavca prema prijevozniku koji mu je, za račun ostavodavca, robu predao oštećenu ili s nedostatkom.¹¹⁹ Njemački skladištar ima tu obvezu u odnosu na vidljive nedostatke te dodatnu obvezu obavještanja ostavodavca bez odgađanja o nedostacima robe.¹²⁰ U tom smislu trebalo bi tumačiti obveze skladištara po ZOO-u. Obveza skladištara ne odnosi se samo na očuvanje prava ostavodavca, već i na osiguranje dokaza koji mogu olakšati ostvarivanje ostaviteljevih prava.¹²¹ On je dužan istražiti, u razumnoj mjeri, vidljive nedostatke robe. Ako je ugovor o uskladištenju već sklopljen, skladištar bi trebao u cijelosti preuzeti brigu o robi, tj. primiti robu.¹²² Ako ugovor nije sklopljen, a skladištar ne odbije primiti robu, njegova šutnja mogla bi se protumačiti kao prihvatanje ponude ako skladištar i ostavodavac stoje u stalnoj poslovnoj vezi.¹²³ U tom slučaju skladištar mora čuvati robu pažnjom urednog i savjesnog gospodarstvenika.¹²⁴

4. PRAVA SKLADIŠTARA IZ UGOVORA O USKLADIŠTENJU

Skladištar ima prije svega pravo na naknadu za pruženu uslugu. To će prvenstveno biti ugovorena naknada. Ako naknada nije ugovorena, on će imati pravo na uobičajenu naknadu.¹²⁵ Naknada će biti često utvrđena tarifom skladištara. U slučaju da pritom nije riječ o javnom skladištaru, on bi mogao ugovorom odstupiti od samostalno utvrđene naknade uskladištenja.¹²⁶

Skladištar ima pravo i na troškove. Naknađuju se samo troškovi potrebni za očuvanje robe.¹²⁷ Pritom tu odredbu treba shvatiti kao pravo na naknadu nužnih, odnosno korisnih troškova koji ne ulaze u poslove redovitog održavanja robe – (troškovi vozarina, pretovara, carinjenja, prijevoza, pristojbi i sl.).¹²⁸

Skladištar ima zakonsko založno pravo za svoje tražbine iz ugovora o uskladištenju i ostale tražbine nastale u vezi s čuvanjem robe.¹²⁹ Ono ima pravo

¹¹⁹ Usp. čl. 745. ZOO-a i čl. 787. st. 4. mZOO-a.

¹²⁰ Usp. § 470. HGB-a.

¹²¹ Tako Frantzioch, F, u: Schmidt, K., *op. cit.* u bilj. 2, str. 629, Rbr. 1.

¹²² Tako Frantzioch, F, u: Schmidt, K., *op. cit.* u bilj. 2, str. 630, Rbr. 5.

¹²³ Usp. čl. 265. st. 3. ZOO-a.

¹²⁴ Tako Frantzioch, F, u: Schmidt, K., *op. cit.* u bilj. 2, str. 630, Rbr. 5.

¹²⁵ Tako Schmidt, K., *op. cit.* u bilj. 2, str. 1014.

¹²⁶ Suprotno Gorenc, V., *op. cit.* u bilj. 2, str. 14.

¹²⁷ Usp. čl. 750. st. 1. ZOO-a i 792. st. 1. mZOO-a.

¹²⁸ Tako Gorenc, V., *op. cit.* u bilj. 2, str. 14; Schmidt, K., *op. cit.* u bilj. 2, str. 1014.

¹²⁹ Usp. čl. 750. st. 2. ZOO-a i 792. st. 2. mZOO-a.

prvenstva u naplati pred ostalim vjerovnicima, a postoji sve dok je roba u posjedu skladištara.¹³⁰ Kada roba izađe iz skladištareva posjeda (neposrednog ili posrednog), prestaje njegovo založno pravo na robi ako nije prestalo već i prije zbog nekog općeg razloga za prestanak založnog prava.¹³¹ Budući da je skladištenje često samo jedna od etapa prometa robe, moguće je da se založno pravo skladištara sukobi sa založnim pravom nekih drugih osoba, primjerice prijevoznika ili špeditera. Ako na istoj stvari postoji zakonsko založno pravo skladištara, prijevoznika, špeditera ili pak komisionara, prednost u naplati imaju tražbine bilo kojeg od tih vjerovnika nastale otpremom ili prijevozom, i to obratno redu kojim su nastale.¹³² Dakle, tražbina koja je nastala posljednja ima prednost u naplati.

5. IZDAVANJE SKLADIŠNICE – PRAVO ILI DUŽNOST?

Čl. 754. ZOO-a jedna je od spornijih odredbi ZOO-a.¹³³ Iz nje proizlazi da do donošenja ZUSŽIB-a u RH nije postojao adresat kojem se ta odredba obraćala s obzirom na to da nije postojao niti jedan skladištar koji je na temelju zakona bio ovlašten izdati skladišnicu za robu primljenu na uskladištenje. Taj problem u domaćoj je literaturi poznat još od donošenja ZOO-a 1978. godine, a povezan je s problemom postojanja javnih skladištara.¹³⁴ Kada bi postojao skladištar koji svoju ovlast za izdavanje skladišnice crpi direktno iz posebnog zakona, on bi, uz ispunjenje nekih drugih uvjeta, bio adresat te pravne norme. Stoga se još od samih početaka ZOO-a očekivala intervencija zakonodavca u područje javnih skladišta i izdavanja skladišnica po uzoru na Hrvatski trgovački zakon ili Zakon o javnim skladištima iz 1930. godine.¹³⁵ Čak i ako se prihvati teza onih teoretičara¹³⁶ koji lakonski zaključuju da su svi skladištari po

¹³⁰ Tako Gorenc, V., *op. cit.* u bilj. 2, str. 15. Tu odredbu sadržava i § 475. st. 3. HGB-a. Ako je izdana skladišnica koja je prenesena indosamentom, založno pravo prema posljednjem indosataru vrijedi samo za naknadu i troškove koji očitro proizlaze iz skladišnice, koji su mu bili poznati u trenutku prijenosa skladišnice ili su mu ostali nepoznati zbog krajnje nepažnje (§ 475. st. 2. HGB-a.).

¹³¹ Tako Gavella, N., u: Gavella, N. *et. al.*, *Stvarno pravo*, svezak 2., II. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 2007., str. 303.

¹³² Usp. čl. 693. st. 1. ZOO-a.

¹³³ Isto i mZOO.

¹³⁴ Više pod 2. 1.

¹³⁵ *Op. cit.* u bilj. 31.

¹³⁶ *Op. cit.* u bilj. 18.

ZOO-u u poziciji javnih skladištara, ne može se pobjeći od činjenice da danas ne postoji *dužnost* izdavanja skladišnice na zahtjev skladištara. Takva dužnost postojala bi isključivo ako bi se skladištar u općim uvjetima poslovanja obvezao na izdavanje skladišnice, no osnova te dužnosti bila bi ugovorna obveza. Nadalje, ako bi skladištar po (posebnom) zakonu bio dužan izdati skladišnicu, njegova obveza izvirala bi iz tog zakona, a ne iz ZOO-a, što nam zorno pokazuje primjer ZUSŽIB-a. Stoga je odredba čl. 754. promašena.

Skladištar je u pravnom prometu gotovo uvijek trgovac. Odredba čl. 754. mora se shvatiti na način da je svaki skladištar *u mogućnosti* izdati skladišnicu ako se tako dogovori s ostavodavcem. On mora moći biti u mogućnosti kreirati vrijednosni papir.

Dobar je primjer uređenja obveze izdavanja skladišnice švicarsko uređenje ugovora o uskladištenju. Skladišnicu može izdati samo onaj skladištar koji javno nudi svoje usluge i dobije odobrenje za izdavanje vrijednosnog papira od nadležne kantonalne vlasti.¹³⁷

U njemačkom pravu svatko tko ima svojstvo skladištara u smislu odredbi HGB-a ima mogućnost izdati skladišnicu u skladu s odredbama § 475c. – 475h. HGB-a. Izdavanje skladišnice ovisi, dakle, o sporazumu ostavodavca i skladištara izraženom prvenstveno u ugovoru o uskladištenju. Nezamjenljivu ulogu u izdavanju skladišnice imaju opći uvjeti poslovanja koji u pojedinim slučajevima propisuju obvezu izdavanja skladišnice.¹³⁸

6. ZAKLJUČAK

Možemo zaključiti da u osnovi ne postoje bitne razlike između ugovora o uskladištenju u hrvatskom i makedonskom pravu. U obama je pravnim sustavima taj ugovor zamišljen kao trgovačkopravni ugovor. On to doista u praksi i jest. Skladištar u pravnom prometu nastupa prvenstveno kao trgovac. Najvažnija razlika hrvatskog i makedonskog prava proizlazi iz definicije trgovačkog ugovora koja predstavlja izvorišnu osnovu trgovačkog prava u našim pravnim sustavima. S obzirom na restriktivnost makedonskog ZOO-a ovaj ugovor češće će biti trgovačkopravni ugovor u hrvatskom pravu.

¹³⁷ Tako Koller, T., *op. cit.* u bilj. 2, str. 2541. Doduše, čak i ona skladišnica koju izda skladištar koji za to nema odobrenje smatrat će se vrijednosnim papirom ako ispunjava sve zakonske pretpostavke, ali će skladištar biti prekršajno odgovoran.

¹³⁸ Primjerice *Hamburger Lagerungsbedingungen* u § 16. st. 1. izričito predviđa obvezu skladištara izdati skladišnicu na zahtjev ostavodavca.

Zakonodavac mora prepoznati i mogućnost konstrukcije ugovora o uskladištenju kao potrošačkog ugovora, pri čemu bi *de lege ferenda*, po uzoru na njemačkog zakonodavca, trebao olakšati položaj slabije ugovorne strane intervencijom u ZOO.

Pokušala se razriješiti dvojba postoje li ili ne u našem pravnom sustavu javni skladištari. Zaključeno je da će javni skladištar biti svatko onaj tko posluje putem općih uvjeta poslovanja u kojima se obvezuje primiti robu na uskladištenje ako u skladištu ima mjesta. On mora imati tarifu u skladu s kojom prima robu na uskladištenje. Takav skladištar obavlja javnu funkciju u koju se svatko može i mora pouzdati te bi u skladu s tim i imao pravo na veću naknadu od skladištara koji takvu funkciju ne obavljaju. Stoga bi se javno nuđenje usluge uskladištenja, po uzoru na švicarskog zakonodavca, moralo dopustiti samo onima koji udovoljavaju navedenim uvjetima. U ovom bi se trenutku na takve skladištare primjenjivale odredbe Zakona o javnim skladištima iz 1930. godine kao pravna pravila. U dogledno bi se vrijeme ovo pitanje, već godinama isticano kao problem, moglo riješiti na dva načina. Donošenjem novog Zakona o javnim skladištima kojima bi bila uređena otvorena pitanja javnog uskladištenja. Zakonodavac je, ne odviše uspješno, već krenuo tim putem donošenjem ZUSŽIB-a. Novi, precizniji zakon o javnim skladištima taj bi zakon učinio nepotrebnim. Drugo rješenje jest promjena ZOO-a u dijelu u kojem se govori o izdavanju skladišnice. Propisali bi se uvjeti koje skladištar mora ispuniti da bi se mogao smatrati javnim skladištarom, ali i posebna prava koja bi u tom slučaju imao. Takav skladištar morao bi imati dužnost izdavanja skladišnice. U praksi se skladišnica izdaje vrlo rijetko, gotovo nikada, što odredbe ZOO-a o tom vrijednosnom papiru čini gotovo suvišnima. Neprecizno zakonodavstvo pogoduje tom fenomenu. S obzirom na osobitu gospodarsku i pravnu ulogu skladišnice zakonodavac bi trebao potaknuti njezino izdavanje.

Analiza je pokazala da su odredbe hrvatskog i makedonskog prava u ovom području slične njemačkom pravu, ali uglavnom nedorečenije i nepreciznije. U tom se smislu, primjerice, predlaže napuštanje objektivne odgovornosti skladištara za štetu na robi. Dužnost naknade štete zbog gubitka ili oštećenja robe na temelju presumirane krivnje zbog povrede dužne pažnje (dobrog gospodarstvenika, odnosno dobrog stručnjaka) čini se primjerenijom.

Hrvatsko trgovačko pravo, pokazalo se, jednom je davno bilo avangardno na području uređenja skladišnog posla. No povijesne okolnosti učinile su svoje. Samo temeljita analiza naprednijih i stabilnijih pravnih sustava, kao i primjena spoznanog, može nas vratiti tamo gdje smo nekada bili.

Summary

Petar Ceronja*

STORAGE CONTRACT IN CROATIAN AND MACEDONIAN LAW

The paper deals with the storage contract as a very important legal transaction in economic terms. The focus of the paper is an analysis of the provisions of the Civil Obligations Act and a discussion of the storage contract from the point of view of comparative law. The rights and duties of contracting parties, the warehouseman and the depositor are explained, and an answer is provided to the question regarding the existence, significance, features and role of public warehouses in Croatian legal and business practice. The legal gap is filled in this part with a historical and comparative analysis of regulations past and present governing the activity of public warehousing.

The author emphasises that a storage contract is primarily a commercial legal transaction, but that, depending on the depositor, it may gain features of a consumer contract. In line with the above de lege ferenda, the author proposes certain amendments to the Civil Obligations Act with a view to providing additional protection to depositors-consumers as seen in German law.

The obligations of the warehouseman as a contracting party providing a specialised and complex service are considered in detail. Particular criticism is expressed of the provision of Article 754 of the COA, which regulates the matter of issuing a special document – the warehouse receipt, as being too vague. As a result, warehouse receipts are rarely issued in Croatian business practice. This fact underlines the importance of adopting such amendments.

The conclusion is drawn that there are no significant differences between Croatian and Macedonian law regarding the storage contract. Finally, by drawing a thorough comparison with German law, the author concludes that there are steps to be taken by the Croatian legislator in order to modernise and improve the regulations governing the warehousing activity, and proposes certain solutions de lege ferenda to that effect.

Key words: storage contract, warehouseman, depositor, goods, public warehouse, warehouse receipt

* Petar Ceronja, LL.B., Assistant, Faculty of Law, University of Zagreb, Trg maršala Tita 14, Zagreb

